

TELEOLOGIE, WIJSBEGEERTE EN KENTHEORIE.

Alvorens ons nu nader te verdiepen in de plaats, toekomend aan teleologische verklaringsprincipe's binnen het kader der natuurwetenschappen, dienen nog eenige beschouwingen van algemeenen aard vooraf te gaan. Want er is een teleologie vóór alle natuurwetenschap. Hoe verbijsterend-chaotisch de werkelijkheid ons soms mag verschijnen in de emotioneele doorleving, het verstandelijk denken moet in de wereld er buiten toch immer een zekere orde en regelmaat erkennen. Dit geldt nog veel sterker voor wie zich op maakt tot wetenschappelijk onderzoek. Want wie wetenschap bedrijft, zoekt kennis te vergaren en in systeem te brengen. Daaronder rust dus reeds als vooronderstelling, die dikwijls onuitgesproken blijft, de mogelijkheid van een systematiseering onzer kennis der werkelijkheid. Dat beteekent dus, dat men aanneemt dat de wereld niet een chaotische, amorphe massa is, waarin zich geen structuur laat onderkennen, geen baajerd van ondifferentieerbare verschijnselen, maar dat men in haar een orde en regelmaat weet, die haar toegankelijk maakt voor ons verstand en ruimte biedt voor classificeering en rubricering van dingen en verschijnselen. Dat is wat Lange ¹⁾ noemt het *axioma van de begrijpelijkheid der wereld*, hetgeen tenslotte alle systematisch natuuronderzoek draagt. De eigen aard van Kant's kentheoretische opvattingen brengt het mede, dat ook deze begrijpelijkheid der wereld reeds als doelmatigheid kan worden omschreven, en met het axioma van de begrijpelijkheid der wereld correspondeert in Kant's wijsbegeerte de eerste trap der teleologie. Immers, wanneer wij de natuurgegevens ordenen en rangschikken en classificeeren, wenden wij de formeele logica op dezen inhoud aan, onderstellen dus een betrekking tusschen den bouw der natuur en ons verstand. Dan wordt dus onder den vorm der natuur een begrip of plan geschoven ²⁾, waaruit zij zou zijn ontstaan. Dit is dus het begrip van haar „Angemessenheit” aan ons kenvermogen. Aangezien echter een begrip, dat de ontstaansgrond van zijn voorwerp is, doel heet, en de over-

1) Geschichte des Materialismus (Verkorte uitgave Deutsche Bibliothek) bl. 185.

2) Stadler. Kant's Teleologie blz. 31.